

ZDRUŽITEV VSEH FRANCOZOV NAPOVEDANA

a Chicago, 29. maja. — Vojn delavski odbor je odobril zvišje plače 4500 delavcem, upravljenim pri naduljeni železniški družbi Rapid Transit Co., za devet centov na uro. Ti so člani uniona Amalgamated Assn. of Street Electric Railway & Motor Car Employees.

Washington, D. C., 29. maj
Senat je sprejel načrt, da
vladni načrtni odbor, ki ga
ustanovi predsednik Roosevelt,
dobi \$200.000 za kritje finan-
iranja njegovih aktivnosti v pri-
hodnjem fiskalnem letu. Nač-
rt je bil sprejet s 44 proti 31 gla-
som.

mornarični tajnik Knox, Harry L. Hopkins, načelnik municipalnega odbora, in Donald M. Nelson, načelnik odbora za vojno produkcijo.

Člani odbora za vojno in civilno mobilizacijo poleg Byrnesa in Vinsona so vojni tajnik Stimson

Chicago, 29. maja. — Sen. Burton K. Wheeler, demok. Montane in vodilni izolac pred japonskim napadom na Pearl Harbor, je v svojem voru v Palmer Housu zahteval revizijo Rooseveltove notranje in zunanje politike. Deja med drugim, da bi moral sevljati zdaj zahtevati garancije od Velike Britanije in sije, da ne bosta osvojili teritorijev po porazu osisl. Na drugi strani se Rooseveltova administracija ne obvezati, da bo podpirala realistične namene katere

New York City. Zadruga Vega se je pojavila v ameriški zadrugarstvu. V mestu New Yorku se je ustanovila prva kooperativna poslovalnica, ki je namu zalagali tiskane knjige in jih prodajali svoje knjige. Knjige so se imenoje Isaac W. Press in ustanovitelj je bil eden na ročniskih zadrugah, prodajalnih Zadruga meta da t prodajala knjige je zelo cenjena cenah.

Hitlerjevih an-
tisekoga ljudst-
va, ubijanje mes-
tne
postaja poro-
čet na me-
u Jugoslavijo i-
tupin Jugosla-
Nemci in Ita-
sve ob meji
nacističke invazi-
e Evrope
angelski letalci s-
nacistički nacijski
Holandiji i-
napadu n-
ke Kruppov
Letalci

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Tedenske kritične misli

Očitek, da "nekateri žurnalisti poročajo le slabo o Rusiji, o dobrem pa molče kot grobovi," ne velja za uredništvo Prosvete. Vprašanje je, kaj je dobro. Po našem je dobro ono, kar povspenjuje zdravje, znanje, napredek, zadovoljnost in sploh dobro življenje posameznega normalnega človeka, prav tako čim večje mase ljudi—možnost za doseg dobrega življenja pa je na današnji stopnji razvoja človeštva edine v ekonomski in socialni demokraciji, katera je največja socialna vrednota.

Največje dobro, ki je prišlo iz Rusije zadnje dni, je razpust komunistične internacionale. Ta dogodek z dne 22. maja 1943—pa naj je prišel iz kakršnih koli motivov in pod kakršnimi koli pritiski novih razmer—je velika zmaga demokracije v teku sedanje svetovne vojne; večja zmaga je, kakor katera koli posamezna vojaška zmaga na današnjem bojišču. Resnično—današnja vojna se ne bje zama!

Komaj pred dobrim mesecem je izšla v New Yorku knjiga, ki sta jo spisala Geo. S. Counts in John L. Childs, dva iskrena demokrata. Jedro te knjige je, da je bodoči mir nemogoč brez tesnega sodelovanja s sovjetsko Rusijo, sodelovanje pa ne bo mogoče, dokler ne bo odpravljena komunistična internacionala; naloga Amerike in Anglije torej je, da pridobita Stalina za likvidacijo kominterne.

Ameriški komunisti so ogrizli to knjigo, kakor stekli psi. Njihovo glasilo je opljuvalo Countsa in Childsa kot "nizkotna zarotnika, ki se vrtikata v zadeve prijateljske države in rušita slogo med zavezniki." Skratka: pisatelja sta bila kratkomočno pripopana na tablo doktorja Goebbelsa kot njegova zvesta kučka.

Well, kaj pa zdaj pravijo ameriški komunisti? Pravijo poparjeno, da je bila likvidacija kominterne—potrebna. Zdaj je vse all right. . . Kar bi bilo zdaj dobro in potrebno v interesu demokracije, bi bilo to, da se ameriška komunistična stranka sama razpusti in lepo umre. Če je bila internacionala nepotrebna, po kakšni logiki je domača komunska stranka še potrebna? — — —

Še nekaj dobrega je bilo poročano v zvezi s smrtjo kominterne. Kongresnik Martin Dies je izjavil, da je zdaj tudi njegov odsek za preiskovanje subverzivnih elementov nepotreben. Ali je treba lepšega priznanja? Ali ni s tem Dies sam priznal, da pri njem so samo komunisti nevarni Ameriki—fašiste, nacisti, coughlinovce in druge sovražnike demokracije naj pa Bog blagoslovi, on jih bo pustil pri miru!

Kdo bi si mislil, da bo Stalin z enim mahom ubil kominterno in —Martina Diesa, največjega hinavca in nazadnjaka pod ameriškim nebom!

Ruska armada je pognala Hitlerja od Volge od Donca in letos ga požene še dalje. To je dobro. Amerika in Anglija skrbita, da Rusom ne bo manjkalo orožja, ne streliva in ne živeža, dokler ne poženejo Nemcev domov. Zadnji teden so poročali iz Washingtona in Moskve, da Rusija danes prejema 40% vsega ameriškega "lend-leasea." To je dobro. Rusija bo po vojni potrebovala silno količino ameriškega živeža, zdravlil, obleke, strojev in drugega blaga, da se postavi na noge—in to pomoč bo dobila, ker jo je zaslužila s svojo odpornostjo napram nacifašizmu.

Rusija je potrebovala pomoči in še je jo potrebovala—in Stalin dobro ve, da te pomoči ne more biti od teroristične, zločinske kominterne, pač pa more priti le iz kapitalistične Amerike in Anglije. Zato je pokopal kominterno in se naslonil na Ameriko in Anglijo. . . V zameno se morata Amerika in Anglija nasloniti na veliko Rusijo za ohrano bodočega mira, za skupno oranje. Druge poti ni.

Se večje dobro v Rusiji je pa prihranjeno za bodočnost. To bo odprava totalitarske diktature. In kadar ta pride, bo demokracija slavila svojo največjo zmago. Likvidacija kominterne je vzela veter jadrom nacifašistične internacionale. Vse kaže, da sta zadavili druga drugo. Likvidacija sovjetske diktature bo pa ubila dušo kapitalistični ekonomski internacionali. . . Speed the day!

Nacistična dogma "gospodskega naroda" (Herrenvolk), ki naj gospoduje ostalim narodom sveta, je do plicice podobna kapitalistični dogmi "privatne, individualne iniciative," ki se lahko prestavi v "gospodski razred" v gospodarskem svetu. Ta dogma je prav tako nevarna demokraciji, kakor je nacistična dogma. S porazom nacistične Nemčije bo ta dogma ubita. S porazom kapitalizma v vseh deželah bo pa ubita dogma gospodskega razreda, to je razreda individualnih bogatinov. Speed the day!

Se ena dobra vest? Vojni department v Washingtonu je zadnji teden likvidiral Otona Habsburškega, ko je odpravil avstrijski bataljon na vzhodnem Atterbury v Indiani. Bataljona ni več in peščica "avstrijskih" vojakov v tem bataljonu je bila dodeljena rednim enotam ameriške armade. Neumna aferica je zaključena.

S tem je tudi zaključena habsburška propaganda v Ameriki—prav tako je zdaj konec nervoznosti onih, ki so dajali habsburgovcem več važnosti kot so je vredni.

K likvidaciji "avstrijskega bataljona" je pripomogel tudi naš SANS, ki je s Čehi vred formalno pretestiral pri vojnem departmentu v Washingtonu. To je prva zmaga, ki jo lahko slavi naš Slovenski ameriški narodni svet.

Glasovi iz naselbin

Iz preteklih dni—III

McKinley, Minn.—Naj nadaljujem, kjer sem zadnjič končal. V Milwaukeeju je vlak stal samo toliko časa, da je dal našemu rdečelasemu Madžaru priložnost, da je kupil dve košarici grozdja. Eno košaro smo takoj odprli, ko se je vlak zopet začel pomikati naprej. (Kdo bi si takrat mislil! Danes imam v Milwaukeeju dve mladi vnukinji.)

"Glej jih, pobožnikov—grozdja so si kupili. Kaj nam ne bi lahko dali eno košaro?" se zopet oglašala ena izmed naših zanimivih sosed.

"Ja, Bog zna, koliko stane grozdje v Ameriki, da bi se kar tako dajalo.

"Katra, kaj se ti bojiš, da bo tvoj rdečelasec obubožal, če nam da eno košaro grozdja? O ne, Katra, tukaj so bogati. Po Ameriki se samo za kratek čas vozi, da nekaj očetovega denarja zapravijo."

Povedal sem fantom, da bi dekleta rade grozdje jedle. Rdečelasu Madžaru mi je takoj dal nedoprt košaro, naj jim jo dam. "Ne jaz, ti jim daj, ker si že itak izbran za najboljšega. Daj tej, ki je najbližja pri meni, ker ti že itak njeno srce v žepu nosiš," mu pravim.

"Here, my dear, I give you some grapes to sharpen your teeth with."

"Ne, me nečemo grozdja," se brani.

"Jaz sploh nič ne slišim, kaj ve gospodične govorite," nadnaljuje Madžar v angleščini. "Ker pa vidim, da se me bojite, vam bom pa v usta dajal in se vam morebiti prikupil, da se me ne boste več bale. Paziti pa morate, da me ne ugriznete. Ako se kaj takega zgodi, bo šlo grozdje skozi okno ven iz vlaka."

"O lepi moj, kako priden si ti! Kdo si? Kako se pišeš? Kam greš?"

"Sedaj vam bom pa po dva dajal, drugače bosta te dve same vse pojedle."

"Daj, pokaži mi karto, da bom videla, kam greš. A-a-a—v Virginijo, Minnesota, greš? Kaj je to daleč od Eveletha? Vidiš mojo karto? Jaz grem v Eveleth, Minnesota."

Kakor da je fant razumel, kaj deklet vprašuje. Obrnil se je k meni in me vprašal, kako daleč narazen sta ta mesta. "Z uro jini pokaži, da je samo eno uro hoda od Eveletha do Virginije. Morebiti te bo ena ali druga razumela."

"Glej ga, glej, Ančka, kako je moder! Z uro nam kaže, da je samo uro hoda od Eveletha do Virginije."

"Hej, ti tadoil! In tudi ti, debeloglavi—pojdi ta sem, ali pa beži ta vragul! O—ja, ti dolgin si prepobožen—z duhovniki se rajši pajdašiš kot z dekleti. Druga si bom izbrala in tebi breo dala. Glej ga vraga, kako se smeje, ko pravim, da mu bom breo dala."

Spanec je končno premagal nas vse in špasov je bilo konec. Kar v naših sedežih smo pospali spanje pametnih, dokler nas ni konduktor poklical in oznanil mesto Duluth. Potovali smo skozi St. Paul in Minneapolis, ampak tam smo stali samo malo časa. Naši kovčgi so bili v vagonu za prtljago in naslovljeni na Virginijo, kamor morajo priti brez naše skrbi. Dekleta so ime-

la svoje kovčge s sabo v vagonu. Te smo jim nesli na postajo v Duluthu in jih tam oddali v "baggage room".

"Glej, Katra, kaj delaš—naše kovčge so vstran dali!"

Sedaj je prišel moj čas, da spregovorim v slovenščini:

"Nič se ne bojte, dekleta! Vse je tako urejeno, kadar boste šle naprej proti svojemu novemu domu, dajte te karte temu fantu in boste dobile nazaj svoje kovčge."

"OH — AH — AJA — MAMA — JEZUS, Marija — KRISTUS BOŽJI — KATRA, DRŽI ME — BOM PADLA — OH, — MOJ BOG—Kaj ste vi Kranjci?"

"Ne vem. Kadar je Ribničan jezen, pravi, da sem prokleti Hrvat."

"O — moj Bog nebeški! — O — mati božja! Kako smo me neumne . . . Kaj ste vse razumeli, kar smo na vlaku govorile?"

"Še tišto sem razumel, ko si rekla, da mi boš dala breo. Po pravici ti povem, da sem se takrat težko vzdržal, da te nisem vprašal, kam boš šla v nedeljo k maši — v Dragatuš, v Vinico, v Črnomelj ali celo v Bojance."

"O — ti vražja para — jaz te poznam! Ti si doma iz Kvasice. Kvasiški fantje ste bili vedno najbolj iz vraga. In še sedaj v Ameriki takine 'hece' uganjate! O — ti neumna moja glava . . . Saj ga tudi ti, Katra, poznaš, kaj ne?"

"Kaj ti nisem rekla, da ne govorim tako neumno, ker mogoče razumejo, kaj klepečeš. Ja, poznam ga, ali kdo bi si mislil, da ga bomo v Ameriki na vlaku videli."

"Od kod so pa ti trije doma?"

"Debeloglavi je iz Rosenheim, ali vsaj od tam neke blizu; rdečelasu si je v Budapešti služil kruh v ciganski muziki; ta, katerega ste na vlaku pozabile krstiti, je pa na pariških ulicah koze pasel."

"Torej niso oni razumeli, kaj smo na vlaku govorile?"

"Trdo bučo imajo—eden bolj kot drugi. Pa tudi niso imeli prilike na vlaku, da bi se bili od vas učili slovensko in tako tudi sedaj ne razumejo, kaj o njih govorimo."

"Vražjo glavo imaš, Janez, ker si se mogel tako dolgo časa vzdržati in se nisi udal, da nas razumeš. Kaj si ti nas poznal?"

"Vaju dve sem poznal, tega dekleta pa še sedaj ne."

"Nič novega, če je ne poznaš, saj je tudi me s Katro nisva nikdar prej videli. Pri Mlinarjevih je v poštnem vozu k nam sedla. Spoznala smo se z njo kaj hitro. Srečne smo, da smo se z njo srečale. Nemško govori bolj kot pa naš fajmošter. Po Nemčiji in na morju je nam bila za tolačca."

"Kaj ste se kar brez vsakega voditelja v Ameriko podale?"

"Kaj nismo prišle?"

"Kako pa veste, da ste v Ameriki? Kaj bi bilo, da se niste s to Kočevarico srečale?"

"O—me dobro vemo, kje smo. Za nekoliko ur bomo tam, kamor smo se podale. Ako bi se s to Kočevarico ne bile srečale, bi se bilo nam po Nemčiji godilo kakor se je nam tukaj po Ameriki z njo."

"Pomote pa je nisi storila, ko si si izbrala tega debeloglavega."

"Hej, Fred, vprašaj to deklet v takšnem jeziku, kakršnega si se naučil v Rosenheimu, ako je

morebiti sestra one, s katero sta se "štimala" v Chicago."

Fred in Kočevarica sta jo udarila po nemški in takoj sta bila stara znanca. Dekle, ki ni ves čas na vlaku dala glasu od sebe, je kar naenkrat oživila in se je v Duluthu počutila bolj doma kot pa takrat, ko je prišla v Črnomelj, da kupi mernik ajde. Madžar je bil tudi toliko srečen, da je znal malo nemški govoriti. Revni Francoz je bil edini, ki je ostal kakor na samotnem otoku.

Vprašal sem ga, zakaj se tako žalostno drži. Skoro v solzah je odgovoril, da na tistem očeta preklinja, ker ni tudi on Nemec, da bi se tukaj z nami pravdal, čigar je kolodvor. Pozneje mi je na trotoarju rekel, da bi Kočevarica ne videla prej svojce predno bi se z njim poročila, ako bi se znal z njo pogovarjati. (Da sem to vedel tedaj, kar vem danes, bi bil Francozu rekel, kaj nam to ne ovira, marveč se naj z njo poroči in naj kar z roko dajeta znamenje drug drugemu, kaj bi kateri rad, kot sem to več let pozneje videl nekega Norvežana, ki se je na tak način pogovarjal s svojo Poljakinjo.)

Ko smo se malo umirili, smo šli v neko kitajsko restavracijo na kosilo. Naš Madžar, ki je zmeraj gledal, da bi kaj španskega napravil, je dekletom naročil poldrugo porcijo. Gledale so malo postrani, kaj je to, ker so imele dosti več na krožnikih kot mi. Rekla pa ni nobena nič in so vse popravile pod streho.

Ni mi znano, ako je kdaj kateri od teh mojih tovarišev videl Virginijo, Minn., kajti delo so dobili v Duluthu še tisti dan. Zijala smo namreč povsod prodajali in ko smo prišli v pivovarno Duluth, so fantje takoj delo dobili. Kovčge, ki so bili naslovljeni na Virginijo, so v Duluthu s postaje vzeli in se nastanili v nekem boarding housu blizu pivovarne. Dve dekleti sta šli z vlakom Great Northern nekam proti Hibbingu, tretja z drugim vlakom proti Evelethu, jaz pa z vlakom Iron Range proti Virginiji. Vsa tri mesta so na Iron Rangu in ne daleč drugo od drugega. Dekleta me niso vprašale in tudi sam jim nisem hotel povedati, da je bil tisti duhovnik, ki je izstopil v Milwaukeeju, Slovenec.

Pred nekoliko leti sem, kot sedaj vidim, pameti iskal po železnem okrožju. V neki hiši sem našel precej veliko družino. Vsakemu sem dal karto kandidata, za katerega sem po okolici pameti iskal in jim priporočal, naj glasujejo za tega moža. Ako so me mama te družine spoznali ali ne, ne vem, vem pa, da je bila ta mama ena izmed tukaj opisanih deklet.

K zaključku naj rečem, da sem šele iz dopisa mrs. Katherine Krainz izvedel, zakaj moram sam spat, od kar je moja žena odšla k sv. Petru. Vzrok je menda ta, ker vagam ravno 200 funtov. Kvaliteta je pa izvrstna! Torej bi bilo treba preveč "pointov" zame. Menda ne bo drugače, kot da se bo treba oprijeti—"black marketa".

John Gerzetic.

O zlati poroki in boju rudarjev.

Hermiston, Pa. — Že tri tedne se pripravljam, da bi nekaj napisal. To bi bil že storil, ako bi bila moja roka tako pripravna za pero kot je za delovno orodje. Človeku se včasih kaj redkega pripeti in tako se je tudi meni.

Dne 2. maja sem se pridružil družini Valentina in Frances Murn, ki sta praznovala zlatoročko in povabila vse svoje hčere in sinove na veselo družinsko zabavo. Ena hči, Tilka Lamont, je prišla iz Detroita, Fannie Beste iz New Jerseyja, Mary Baloh je prišla z možem iz Veste No. 5, mlajša in še samska hči iz Pittsburgha, dva sinova z ženami iz Washington Co., en sin je pa še doma. Pletno smo se zabavali vse popoldne in pozno v noč.

Temu paru želim, da bi živela še 25 let, tako da bi bil "ženin" potem star sto let, "nevesta" pa nekoliko mlajša. Potem bi se imenovala diamantni par. Ko smo bili že vsi židane volje, pravi mati—"kajla" "nevesta", da bi se slikali vsi skupaj. Res pride moj sin z neko škaflo in vse skupaj "pritisne". Ne vem, kako bo kaj izgledalo. Jaka Baloh bo menda še na sliki šale uganjal. Bravo, Jaka! Fajn družbo si nam delal.

Sedaj naj še omenim, da mi nikakor ne gre v glavo, kako da mi majnarji nismo nič vredni. Zmeraj nam eno in isto pojejo: potrpite, potrpite in delajte, zdaj je vojna . . . To je res, da je boljše, da delamo in pomagamo našim sinovom, ki se bore za demokracijo, kot pravijo. Tudi jaz imam že tri sinove v službi Strica Sama, ki se bore za našo novo deželo in demokracijo, čeprav jaz ne vem, kakšna je. Vem le za revmatizem, ki me je lani precej potipal.

Tudi to mi ne gre v glavo, zakaj nas vlada tako maže, ne pri me pa premogovnih baronov, da bi podpisali tisto, kar bi morali storiti že 1. aprila. Ne gre mi v glavo, ker nas tako blufajo in rad bi tudi vedel, kje je naša majnarska demokracija. Tudi te bi potrebovali nekoliko več, kajti blufarija ni demokracija.

Frank Vozel, 87.

Pomoč za stari kraj in drugo.

Library, Pa. — Kakor sem že zadnjič omenil v dopisu, smo tudi pri nas nabrali nekaj denarja za stari kraj. Takrat še nisem vedel natančno, kolikšna vsota bo, zdaj pa je prišel skupaj vseh odbor in doglal, koliko denarja smo nabrali. Vsega skupaj je \$194.10.

Ta vsota je bila poslana na določeno mesto: polovica za pomoč in polovica za politično akcijo za staro domovino. Želeli bi, da nam pošljejo iz urade številko našega odbora ali postojanke (katere stahe — pomožne ali politične? Ured.). Seer bi jo že imeli dajati pred par meseci, toda je našega tajnika pobilo in potem se je tako daleč zavele, da ni nihče pisal v glavni urad. Uradniki tega odbora so: Predsednik Jakob Dolenc, tajnica Mimi Triler, blagajnik Frank Stremlan.

Darovala so sosednja društva: Od zadnje veselice so darovali \$19.10, št. 386 SNPJ \$160, Slovenski izobraževalni dom \$50, pri

društvu ABZ, ki je majhno in je blagajna izčrpana, smo darovali \$25. Ni dosti, toda je boljše kot nič. Tam so potrebni ljudje in bo vsaka vsota prava prišla.

Kot sem že omenil, smo poslali vsega skupaj \$194.10. Če bodo vse nasebine poslane proporcionalno kot je naša, potem se bo že nekaj poznalo. Ker je veliko nasebin, ki so veliko večje kot je naša, bodo darovali tudi večje vsote, manjše pa manj. Vsekaj naj da po svoji moči. Kdaj bo mogoče poslati pomoč v stari kraj, se še ne ve; najbrž ne prej, dokler ne bodo zavezniški porazili Hitlerja in Mussolinija.

Kakor sedaj izgleda, gre nacifašistom bolj slabo. Želeli je, da bi bil čim prej konec tega strahovskega klanja. Čas bi že bil, da ljudje zopet začeli živeti v miru in svobodi. Pred par leti si dobil, kar si hotel, če si imel denar, sedaj pa že ne dobiš tudi za denar, čeprav ga imaš, kajti mnogo stvari je že zmanjkalo na trgu. Toda, kakor se vidi, bo še slabše.

Čudno se mi vidi, tako bogata dežela kot je Amerika, toda če bo vojna trajala še par let, bo še slabše kot je sedaj. Ampak če pomislimo, tudi ni čudno, kajti naša dežela mora zalagati z živim in orožjem vse zaveznike, zraven pa še Hitlerja in Mussolinija. Tako znajo kapitalisti, samo da revni narod trpi in preživlja kri zanj.

Kakor izgleda, bo po tej vojni še več milijonarjev kot jih je bilo pred vojno, kajti kapitalisti kujejo ogromne profite na račun vojne in naroda, na drugi strani pa skrbje, da pade čim večje breje direktnega in indirektnega davka na delovno ljudstvo. Pod kapitalističnim sistemom je pač takoj, da se mora navadni človek ubijati vse svoje življenje. Dokler je mlad in zdrav, mora greti za profit drugih, če ima delo, ko pride v leta, ga pa vržejo na cesto in ne dobi več dela ne tukaj ne tam. Potem pa živi kakor veš in znaš. Tako se je zgodilo že šteštetim delavcem in se bo tudi po tej vojni.

Par let po tej vojni se bo mogoče še dobro delalo, da bodo malo popravili, kar so razbili in napolnili izpraznjene magazine. Potem se bo pa zopet pričelo slabše; še po vsaki vojni je bilo slabo in bo tudi po tej. Kompanije bodo zopet odslavile milijone delavcev.

Zadnjič sem omenil, da so se majnarji vrnili nazaj na delo za 15 dni. Po preteku teh dni ni prišlo do ponovne stavke, kajti "premirje" je bilo podaljšano do konca maja. Ne vem, kaj bo potem, če ne bodo podpisali pogodbe. Ne vem, zakaj vlada ne prisili kapitaliste, da bi odpustili, ali pa naj bi vlada prevzela premogovno industrijo za stalno, da bi že enkrat določili primerno plačo majnarjem. Sedaj ne vem.

(Dalej na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 1. junija 1923)

Domače vesti. V Mullana, Idaho, je bil pri delu ubit 41-letni Jos. Košir iz Borovnice, član SNPJ.

Dolavske vesti. Uradna preiskava v Vancouverju, B. C., je krivdo za razstrelbo v rovu in smrt 53 rudarjev prisodila rudarjem.

Inozemstvo. Fašizem v Italiji je doživel prvo notranjo krizo; fašisti se puntajo.

Sovjetska Rusija. Leninova vlada je obvestila Anglijo, da je zdaj konec vsakih ruskih koncesij za obnovo trgovine.

Slika kaže nemško zalagalno ladjo na Sredozemskem morju, na katero ameriški letalci metajo bombe.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

JUGOSLOVANSKI LETALCI NA SREDNJEM VZHODU

V svoji številki od 7. maja piše bilten United Nations at War: "Grški letalci na Srednjem vzhodu se že bore v vrstah angleške RAF. Najnovejši pripadnik zavezniških letalskih oddelkov, ki tako odlično sodelujejo v vrstah RAF, pa je Jugoslavija. Njeni letalski oddelki do zdaj še niso nastopili, toda moštvo se že prav pridno veža.

BOJI V JUGOSLAVIJI

Stotisoč vojakov osištča napada jugoslovanske patriote

London, 25. maja (AP).—Jugoslovanska vlada v izgnanstvu poroča danes, da so se boji v štirih okrajih Jugoslavije poostri, ki ker Nemci znova poskušajo dobiti popolno kontrolo nad Jugoslavijo, kjer jim groze zavezniška izkrcavanja.

Po teh vesteh operira v Črni gori, južni Bosni, Hercegovini in Sandžaku sedem nemških in italijanskih divizij, katerih moštvo šteje približno stotisoč vojakov; pomagajo jim tudi močni oddelki nemške "Luftwaffe".

Vesti z bojišča pa naznanjajo, da se je začela vojaška kampanja velikega obsega. V bližini Mojkovca sta imeli obe strani velike izgube o pribliki bitke, v kateri so uporni Jugoslavlani dolgo časa zadrževali sovražnikovo prodiranje.

Dr. Maček 'premeščen' v Gradec

London, 22. maja (AP).—Jugoslovanska vlada v izgnanstvu je izjavila, da je bil vodja hrvaške kmetijske stranke dr. Vladko Maček, "premeščen" v Gradec v Avstriji.

Dr. Mačka, ki je odbil vse ponudbe, da sodeluje z osiščem, bodo držali v Gradcu skupaj z drugimi aretiranci.

PREKO ITALIJE IN BALKANA—NAJBOLJŠA POT V BERLIN

London, 20. maja (General Sir Douglas Brownrigg v Christian Science Monitorju).—Ta list postavlja vprašanje, kakšen vpliv bi imelo na strategijo Zedinjenih narodov eventualno spoznanje Italije, da je vojne sita.

Sedanja situacija je taka, da je Italija izgubila svoj imperij in ima pred seboj onstran ozkega pasu Sredozemskega morja sovražno armado, dočim ji vsa okolne zračni napadi zadajajo občutne udarce v širokih predelih njenega lastnega ozemlja.

Od svoje nekdanje številne armade ima zdaj Italija na svojih lastnih tleh le še 15 divizij, dočim stoji na Balkanu v podporo njenih partnerjev še dodatnih približno 30 divizij. Preostanek italijanske armade pa polni britanske in ruske ujetniške tabore.

Na papirju je italijanska bojna mornarica še vedno močna, toda dogodki bodo morda pokazali, da je reakcija na morju slabotna.

Italijanske zračne sile pa so imele v bojih velike izgube in so zastarele tako v pogledu pilotov kot v pogledu letal samih.

Kritična ura...

Na severnoafriški obali se pripravljajo zavezniški na prehod preko ožine. V tej obupni uri svoje zgodovine ima Italija le malo izgledov na pomoč iz Nemčije. Zdaj je nastopil trenutek, ko je popolnoma izčrpana in Hitlerju bolj škodljiva nego koristna.

Ako bi zavezniški zasedli Italijo, bi ločili Balkan od Zedinjenih narodov le še 60 milj morske gladine v Otrantski ožini. To distanco prelete z lahkoto celo lovska letala, nastanjena v južni Italiji. Pot v Grčijo bi bila skrajšana—niti otoka Krete ne bi bilo treba predhodno zasedi. Polovica Krete pa je težji, ker teče od otoka lovska letala, nastanjena na obalah Severne Afrike, ne morejo doseči. To so zavezniški v svojo škodo morali spoznati v maju in juniju leta 1941.

Zapreka alpskih gor

Prodiranje Zedinjenih narodov proti severu bi bilo po mo-

Izjava dodaje, da jugoslovanske sile zdaj celo ogrožajo mesto Podgorico, kjer se nahaja najmočnejša italijanska garnizija vse Črne gore. Podgorica je oddaljena od Bioca komaj 8 milj. Severovzhodno od Podgorice v predelu Bijelopolje-Mojkovac, približno 40 milj od omenjenega mesta, je bilo med 12. in 16. majem ubitih še dodatnih 309 vojakov osištča.

ITALIJANSKE ČETE SE VRAČAJO IZ JUGOSLAVIJE

London, 23. maja (UPI).—V Londonu je bila zabeležena italijanska radioodaja, ki poroča o bataljonih "skvadristov", izbranih fašističnih vojakov, katere zdaj prevažajo iz Zare na dalmatinski obali, približno 100 milj južno od Reke, v neimenovane kraje.

Tukajšnji krogi si razlagajo to vest italijanskega radia tako, da je za Italijo zdaj postala obramba domačega ozemlja bolj važna, nego zatiranje in pokoritev Jugoslovancev.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

do nič, pri čem so, to je, če bodo dobili, kar zahtevajo.

Zadnjo soboto so tukaj ostali doma vsi delavci. Pravijo, da ne bodo več delali ob sobotah, ker "super" in bossi silijo "daymen", da morajo čez teden ostati doma en dan, potem pa morajo priti na delo ob nedeljah. To delajo samo zato, da jim ni treba plačati šilhta in pol. Seveda se delavci temu upirajo. Je res neupametno, da bi bil doma na delovni dan, v nedeljo bi pa moral delati. Če kompanija neče plačati kakor določa časna pogodba, naj bodo ljudje toliko pametni, da ne bodo delali zastonj.

Če jim pustijo, bodo kompanije z njimi delale kakor bodo same hotele. Toda dovolj o tem. Zopet imamo novega bolnika v Mercy Hospitalu v Pittsburghu. To je Primož Čič, ki se je moral podvreči operaciji za kilo na obeh straneh. Operiran je bil 21. maja. Sedaj bo moral iti še enkrat, da mu bodo vzeli nekakšne žile iz nog. Želim, da bi kmalu okreval.

Nick Triler se še nahaja v bolnišnici, toda mislim, da bo kmalu prišel domov, kar je že vstal iz postelje. In kadar bolnik vstane, ga več dolgo ne drže v bolnišnici.

Jakob Zupančič, 386.

Z dežja pod kap

Monroe, Mich. — Kot vse izgleda, sem prišel z dežja pod kap. Tukaj v Monroeju sem že pred leti delal v raznih papirnicah, toda v tej, kot delam sedaj, še nikoli prej. Nekoč, ko sem iskal delo, sem šel skozi to tovarno, toda takrat nisem vprašal za delo, dasi bi ga bil lahko dobil.

Ta družba ima v tem mestu sedem tovarn. V dveh tovarnah delajo papir iz slame. Tri tovarne so blizu mojega stanovanja—le tri bloke proč, toda ta, v kateri delam, je pa deset blokov daleč. Ta tovarna je bila najprej zgrajena in je stara že nad 40 let. V njej so slabe naprave za umivanje in glede omar za oble-

ko. Nekateri delavci imajo svoje cunje kar po steni obešene, ali kjerkoli že, tako tudi jaz, ker ni omar za obleko. Tam v stranišču je pa tista stokrat prokleta umivalnica — neke vrste korito.

Take korite smo v starem kraju imeli za prašice; razlika je le v tem, da je to korito železno, v starem kraju je bilo pa leseno. Ko se hočeš umiti, se bušiš z glavno in nosom v tiste cevi. Da bi vrag pocitral tako umivalno korito! Tam ob strani je pa neke vrste cigansko narejena pršna kopel. Ko odpreš, ti sopara piha na vse strani, tako da te para opeče po vsem životu. In sople je toliko, ko se umivaš, da nikamor ne vidiš. Vse skupaj spada med staro šaro.

Zdaj se umivam doma, dasi ni dosti boljše kot je tista ropotija v tovarni. Odvadil sem se takega pranja in mi ne gre. Tam v Buttu, Montana, so lepe, moderne pršne kopeli. A tu, če hočeš v bano, se pa valjaš po nji kot bi se hotel ošopat. Ribaš tisti šmir in se mažeš v bani, potem stopiš ven, izpuštiš vodo in zopet natočiš drugo in tretjo, pa si še vedno skoraj tako umazan kot prej.

Da bi vrag pocitral vse tiste iznajditelje, ki so si prvi umislili te bane. Vse one, ki jih izdelujejo in prodajajo, bi bilo treba postaviti pred sodišče in jih kaznovati, ker so prevarili delavce za novce. Danes postavijo marsikaj na trg samo zato, da je cvenk. Vse te bane bi morali poružiti iz vseh stanovanj ter jih nadomestiti s pralnimi kopeli, kajti le te so praktične in sanitarne. Pršne kopeli odmirajo umazanijo s človeka, nakar jo voda odnaša v cevi. V bani pa človek brazda kot prašič v gnojnici. Kje je kaj boljšega pod solncem kot je pršna kopel?

Nekoč sem potoval s tovarnim. Ko je pričelo močno deževati, sem stopil iz "bakske" in se postavil v Adamovi obleki pod dež ter se dobro opral. Naravna pršna kopel je istakot dobra. Če bi se šel kopat v kak graben, kjer se voda ne odteka, bi imel baš tako kopel, kot jo imajo prevaranci — ljudje po hišah. Torej proč z nesnago! Postavite po hišah pršne kopeli, ki so tudi petkrat cenejše kot pa tista korita.

Frank Kroll.

Vojni ujetniki delajo v Afriki

Alžir, Alžirija, 29. maja. — Čez 40.000 nemških in italijanskih vojakov, ki so jih ujele francoske čete v zaključni fazi vojne v Tuniziji, dela v francoski severni Afriki. Robert Pelletier, član Giraudove administracije, je dejal, "da bodo ti ujetniki s svojim delom prispevali k naši končni zmagi."

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristitev potrebne agitacije svojih družtev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih političnih organizacij in njih družtev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Grupa čeških vojakov pred neko hišo v osadju rusko-nemške fronte.

Stanovanja za vojne delavce

tvorijo prevažen problem

Vladna agencija za stanovanja (National Housing Agency) poziva lastnike zgradb širom dežele, naj pomagajo preiskrbovati s stanovanji delavce, ki sedaj trumoma prihajajo v proizvodni pokrajine v eni največjih notranjih selitev v zgodovini Združenih držav.

Toliko materiala, ki se more odtegniti od direktne vojne produkcije—produkcije ladij in topov in letal in tankov—se potrebuje kolikor mogoče v svrhu, da se zgradijo stanovanja. Ni mnogo tega materiala, ali, kar ga je, se more porabljati precej na široko, ako ljudje v teh pokrajinah vojne produkcije bodo odpirali svoje hiše vojnim delavcem, ki prihajajo v te pokrajine. Kajti tega materiala ni zadosti, da bi se z njim zgradile nove hiše za vse.

Da se odpomore temu primanjkljaju, je NHA izdala ta trojni poziv v vseh kritičnih pokrajinah:

1. Nujno poziva lastnike nepremičnin, naj stavijo na razpolago vojnim delavcem in njihovim družinam vse prazne hiše, apartamente in sobe, ki so primerne za rabo, ne da bi bilo potrebno izvršiti popravila in rabiti kritični material.

2. Nujno poziva lastnike drugih nepremičnin, ki niso sedaj primerne za splošna stanovanja, naj jih izpremeje v dodatne stanovanjske enote s svojimi lastnimi sredstvi ali s pomočjo finančnih zavodov.

3. Ako lastniki nepremičnin niso v stanu ali nočejo tega storiti, jim NHA stavi ponudbo, da najame njihove hiše ali poslopja v imenu vlade in jih izpremeji na vladnimi sredstvi. Ta program najemanja je omejen le na nekatere "nadkritične" pokrajine. Pod tem programom Home Owners Loan Corporation (HOLC) upravlja in vzdržuje lastnine. Prevzema hipoteke (mortgages) in plačevanje davkov za dobo najeminske pogodbe in tu tudi plačuje lastniku isto stanarino, ki je bila dogovorjena vnaprej.

Stanovanjski problem pa se ne more rešiti brez sodelovanja ljudi v občinah vojne produkcije. To pomeni sodelovanje vseh ljudi, ne le onih, ki so lastniki ali upravitelji hiš in drugih poslopj, dasi morejo ti seveda najbolj direktno sodelovati. Drugi morejo prispevati s svojim delom in s svojim vplivom k bolj splošnemu razumevanju problema s strani vse občine.

V teh nadkritičnih pokrajinah je National Housing Agency ustanovila stanovanjska središča (War Housing Centers), ki jih upravlja s posvetovanjem in sodelovanjem posebnega odbora (War Housing Committee), sestavljenim od zastopnikov lokalne vlade in od raznih meščanskih in drugih privatnih organizacij raznoterih naziranj, kar se tiče stanovanjskega problema. Ta lokalna kooperacija pomaga prilagoditi stanovanjski problem sredstvom, potrebam in željam dotične občine.

Poglavitne naloge vojnih stanovanjskih središč so poleg tega, da služijo kot strokovni informacijski središča.

1. Voditi seznam vseh praz-

Pošiljanje paketov vojnim ujetnikom

Ameriška pošta bo do 10. junija t. l. sprejemala zavojce za zavezniške in torej tudi za jugoslovanske ujetnike v Nemčiji in Italiji. Tu gre le za zavojce, katere pošiljajo privatniki.

Zavoji za Nemčijo so sprejeti, ako ima pošiljatelj v rokah takozvani "label" (nalepnico) od dotičnega ujetnika.

Za Italijo ta nalepnica ni potrebna; vsakdo more odposlati zavoj vojnim ujetnikom.

Poštnina je prosta, kakor je to določeno v mednarodni ženevski konvenciji.

Zavoji ne smejo tehtati več ko 11 funtov. Vsebinska mora biti spravljena v močno škatlo, zavito v močan papir in vse skupaj mora biti dobro povezano. Naslov ujetnikov mora biti čitljivo napisan in sicer dvakrat zunaj na zavoj. Poleg tega pa je treba spraviti tudi v zavoju samem duplikat naslova za slučaj, da bi se zunanji papir na potu poškodoval. Odpošiljatelj mora označiti na zavoju svoje ime in svoj naslov.

V zavoju ne sme biti nobenega pisma, niti najmanjše opombe ali tiskanega teksta. Ako želi odpošiljatelj naznaniti ujetniku, da mu je poslal zavoj, mora to storiti s posebnim pismom.

Zavoji je treba priključiti "customs declaration", na kateri bo označena točna adresa odpošiljatelja, seznam vsebine ter naslednje besede: If undeliverable as addressed, deliver to Senior Yugoslav prisoner—camp leader—in the same camp." Formular za te customs declaration je brezplačno dobiti na pošti pod številko: form No. 2966.

Glede vsebine zavojev, to je glede vprašanja, katere stvari se sme poslati, obstojajo s strani "Board of Economic Warfare, Office of Exports" natančni predpisi v takozvanem "Current Controls Bulletin No. 56", revizija z dne 1. februarja 1943. Pošiljati se sme:

Tobak za cigarete. Prepovedano je pošiljati gotove cigarete ali pa papir za cigarete.

Milo, zobne krtačice in krtače za lase in obleko, ki pa ne smejo biti kovinske.

Sir, bodisi ameriški, bodisi avstrijski, zaviti v celofan.

Suhe sadje, suhe slive, posušeno grozdje, marelice, bruske in jabolka, zavita v celofan v zavojih po funtu ali pa pol funta.

Juhe v prašku, zavite v vrečico iz celofana.

"Cereals" tipa farina ali "cream of wheat" v škatlah iz kratona.

Vaporizirano mleko v celofanskih zavojih po funtu ali po pol funta.

Brasileški oreški, neoluščeni ali slani v celofanskih vrečkah.

Cokolada v kosih ali v prahu s posušenim mlekom. Največ 1 funt v papirnati škatli ali celofanu.

Suhi makaroni ali špageti.

Kava v vrečkah. Največ po 1 funt.

Čaj v vrečkah ali v zavojih od pol ali četrt funta.

Stanovanja za vojne delavce

tvorijo prevažen problem

Vladna agencija za stanovanja (National Housing Agency) poziva lastnike zgradb širom dežele, naj pomagajo preiskrbovati s stanovanji delavce, ki sedaj trumoma prihajajo v proizvodni pokrajine v eni največjih notranjih selitev v zgodovini Združenih držav.

Toliko materiala, ki se more odtegniti od direktne vojne produkcije—produkcije ladij in topov in letal in tankov—se potrebuje kolikor mogoče v svrhu, da se zgradijo stanovanja. Ni mnogo tega materiala, ali, kar ga je, se more porabljati precej na široko, ako ljudje v teh pokrajinah vojne produkcije bodo odpirali svoje hiše vojnim delavcem, ki prihajajo v te pokrajine. Kajti tega materiala ni zadosti, da bi se z njim zgradile nove hiše za vse.

Da se odpomore temu primanjkljaju, je NHA izdala ta trojni poziv v vseh kritičnih pokrajinah:

1. Nujno poziva lastnike nepremičnin, naj stavijo na razpolago vojnim delavcem in njihovim družinam vse prazne hiše, apartamente in sobe, ki so primerne za rabo, ne da bi bilo potrebno izvršiti popravila in rabiti kritični material.

2. Nujno poziva lastnike drugih nepremičnin, ki niso sedaj primerne za splošna stanovanja, naj jih izpremeje v dodatne stanovanjske enote s svojimi lastnimi sredstvi ali s pomočjo finančnih zavodov.

3. Ako lastniki nepremičnin niso v stanu ali nočejo tega storiti, jim NHA stavi ponudbo, da najame njihove hiše ali poslopja v imenu vlade in jih izpremeji na vladnimi sredstvi. Ta program najemanja je omejen le na nekatere "nadkritične" pokrajine. Pod tem programom Home Owners Loan Corporation (HOLC) upravlja in vzdržuje lastnine. Prevzema hipoteke (mortgages) in plačevanje davkov za dobo najeminske pogodbe in tu tudi plačuje lastniku isto stanarino, ki je bila dogovorjena vnaprej.

Stanovanjski problem pa se ne more rešiti brez sodelovanja ljudi v občinah vojne produkcije. To pomeni sodelovanje vseh ljudi, ne le onih, ki so lastniki ali upravitelji hiš in drugih poslopj, dasi morejo ti seveda najbolj direktno sodelovati. Drugi morejo prispevati s svojim delom in s svojim vplivom k bolj splošnemu razumevanju problema s strani vse občine.

V teh nadkritičnih pokrajinah je National Housing Agency ustanovila stanovanjska središča (War Housing Centers), ki jih upravlja s posvetovanjem in sodelovanjem posebnega odbora (War Housing Committee), sestavljenim od zastopnikov lokalne vlade in od raznih meščanskih in drugih privatnih organizacij raznoterih naziranj, kar se tiče stanovanjskega problema. Ta lokalna kooperacija pomaga prilagoditi stanovanjski problem sredstvom, potrebam in željam dotične občine.

Poglavitne naloge vojnih stanovanjskih središč so poleg tega, da služijo kot strokovni informacijski središča.

1. Voditi seznam vseh praz-

Skupina delegatov na mednarodni civilski konferenci v Hot Springsu, Va.

MEJAŠI

Povest iz davnih dni

Napisala
Ilika Waštetova

(Se nadaljuje.)

Hitela je naravnost v cerkvice in ostala v kotu pri vratih. Ni ji bilo treba dolgo čakati na Bavarca. Vstopil je kmalu za njo.

"Adalvin, pomagaj nama! Pobegniti morava, ker hočejo Miljenko vtekniti v samostan."

"V samostan? Kdo jo hoče..."

"Vojvoda. Poslušaj! Zdajle greva na pristanovo. Ali nama moreš preskrbeti dva konja?"

Adalvin je počasi zmajal z glavo.

"Imam tu vrečico zlatov in če bo treba, dodam še nekaj dragocenega lepoticja."

"Da bi konje kupil? O, tako pa že pojde. Za zlato dobim vse v Forumjuliju. Poznam moža, ki proti odškodnini izposojuje konje znanim domačinom, kadar jih potrebujejo. Ta bi morda prodal dva konja za drag denar. Porečem, da jih rabita ta dva tuja popotnika, ki sta prenočevala v našem gostilni."

"Pameten si, Adalvin. Tu ti priložim še narokvico iz biserov, če bi bilo denarja premalo. Če kaj ostane, pa naj bo tvoje."

"Ostalo bo — še veliko bo ostalo. Preveč si mi izročila, jasna devotjka."

"Le naj bo, Adalvin. Da nama le hitro priženesh konja. Priženj za zadaj za pristanovo, na cesto koncem vrta."

"Bodi brez skrbi, devotjka Godeslava! Preden začne Forojulke kuhati južino, bosta jasni devotjki že lahko na konjih."

"Zakriči kakor vrana, kadar prideš na mesto. Pričakovali te bova za vrtnim zidom."

Adalvin je odhitel iz cerkvice in kmalu za njim je odšla Godeslava. Dobila je Miljenko že na pristani, ko se je veselo razgovarjala s pristavnikov ženo.

Ko je pristopila Godeslava, je dejala Miljenka služabniku, ki je stal med gredami in se razgovarjal z vrtnarjem:

"Danes ostaneva dalje časa tu. Da smo le za južno doma. Ti lahko ostaneš tu, medve pa bova šetali zadaj v gozdiču pri kapelici."

Počasi sta odšli devotjki po pešeni stezi, ki je držala v gorenji konec pristave. Tam se je razprostiral velik sadni vrt, za njim pa majhen gozdič, pred katerim je stala kapelica.

Sedli sta na klopico pred kapelico. Molčali sta obe. Srce jima je toliko tem močnejše, čim bolj je potekal čas.

Miljenka je izvlekla iz male svilene torbice dve debeli jabolki.

"Ali hočeš jabolko, tetka? Pristavnikova žena mi je z njimi napolnila torbico."

"Zdaj ne morem jesti."

Miljenka je pogledala Godeslavi v blede obraz in je molče zopet spravila jabolko v torbico. Vstala je in stopila na klopico, da pogleda čez zid proti Forumjuliju.

"Nič!" je odkimala.

Skočila je s klopi.

"Ali misliš, da dobi konje, teta?"

"Ne vem, dete. Rekel je, da se mu morda posreči."

Miljenka je stopila okrog kapelice in pogledala tja proti goram. Stikalo jo je v griu in solze so ji silile v oči.

"Saj ga ne bo," je šepnila in si skrivaj obrišala solze. "O, da bi že bila tam za gorami na varnem!"

Vrnila se je in sedla na klop. Pod plaščem je pritisnila nase zavoj z biblijo in v srcu je vzdihovala: "Oj, mamica moja in očka gori v raju, pomagajta!"

In zopet je vstala in skočila na klop. Godeslava se je zdrznila in tudi vstala.

"Ali prihaja?"

Miljenka je stresla z glavo. Solze so se ji udrele po licih. Naslonila se je na kapelico in zaihtela.

Godeslava je dušilo v griu.

"Stopi doli, dete, da te ne ugledajo oni tam doli na vrtu!"

Miljenka se je zravnila — ali tedaj je kriknila:

"Prihaja! Že prihaja!"

Zasmejala se je na glas, skočila s klopi in obšla Godeslavo, da bi jo bila skoraj podrla.

"Morda pa ni Adalvin? Ali si ga spoznala?"

Miljenka je izpustila Godeslavo in jo prestrašeno pogledala.

"Tri konje sem videla, pa enega samega jezdeca —"

"Tri konje?"

Godeslava je otresla glavo.

Pa Miljenka je silila:

"Pojdiva, morda je vendarle Adalvin!"

In dekletce je vlekle varuško siloma v gozdič — prav do konca, kjer je visok neometan zid zagrajal posestvo.

Miljenka je nastavila nogo v luknjo med kamni in se vzpela na zid. Nepremično je zrla proti cesti, proti doljnemu koncu dolgega zidu.

"Tu je! On je!" In že je zdrsnila preko zidu na travnik in pomignila z roko proti cesti.

Kmalu je pogledala tudi Godeslavo čez zid in Miljenka ji je pomagala, skočiti doli.

Zdajci sta stekli za zidom proti cesti in si po poti pripenjali kapuče čez glavo.

Adalvin ju je pričakoval s tremi konji. Obleden je bil v obleko, ki jo je nosil nekaj, ko je spremljal meniha Teofila. V roki je držal dolgo sulico.

"Z vama pojdem," je dejal, ko ga je Godeslava pogleda vsa začudena.

Devotjka je prikimala in se z njegovo pomočjo vzpela na konja.

Miljenka je že sedela na konju, preden ji je mogel Adalvin pomagati. V naslednjem trenutku so zdrinjali po cesti proti Nadiži.

Ljudje, ki so delali na polju, so se ozirali za čudnima jezdecema v temnih plaščih in s kapuco na glavi. Ali videč za njima stražnika s sulico, so mirno nadaljevali delo.

TRETJI DEL

1.

Na tolminskem gradišču je vihrala stoletna lipa z vejami, šumela in trosila suho listje po vsem dvorišču in po tisočglavi množici, zbrani na njem.

Pod lipo je sedel na vojvodskem prestolu pravkar iznova potrjeni vojvoda Trudapolk sredi vseh starejšin svoje župe. Beli lasje so mu plapolali v vetru.

"Živel naš vojvoda!"

"Dokler nas bo vodil Trudapolk, bomo zmagovali."

"S Trudapolkom so bogovi!"

Ljudstvo, zbrano okrog starejšinstva je navdušeno vzklikalo.

"Kar zdajle nas vodi na Forojulce! Vse poltoločno, kolikor nam jih pride pod roke!" je klical najmlajši starejšina, Vojnomir iz Kobarida.

Ob širokem deblu košate lipe pa je slonel mrkega obraza Olomir in nejevoljno stresel glavo.

"Sam jih ne zmorem!" je zaklical.

Z glavo je zmajal tudi Trudapolk. Vstal je, oprl nekoliko sklonjeno, a še vedno krepko postavlo na meč in izpregovoril:

(Dalje prihodnjiti.)

Šopek samotarke

Manica Komanova

(Nadaljevanje.)

KURENT

Drugi dan po tem dogodku smo se še vsi pridno ukvarjali z obrezovanjem, a tretjega dne so me pustili samo pri tem delu. Hlapec, dekla in pastir so ta dan kopali na njivi veliko jamnico, da zasujejo vanjo ono repo, ki naj ostane čez zimo shranjena na njivi.

Ravno sem natihome računala, v kolikem času bom z delom gotova, ko primaha k meni Kurent. Tisti dan ni bil nič našemarjen in to je bilo znamenje, da se mu je za nekaj časa zopet povrnil razum.

Obstal je pred menoj in ogle doval precejšen kup še neobrezane repe.

"Danes si pa kar sama, danes!"

"Da, Jernej, kar sapjo so me pustili te grdobes."

"Presneto je še velik kup. Ko bi mi dala nož, bi ti pomagal nekoliko."

"Takoj ti ga prinesem, Jernej. Ali hočeš morda kos kruha?"

"Pa ga prinesi!"

"In en kozarec mošta, kajne?"

"Le prinesi, no!"

Pohitela sem v hišo in se kma-

lu vrnila z nožem, kruhom in moštom. Kurent je hlastno segel po kruhu in ga hitro spravil, enako je napravil z moštom.

YANKS ON SOUTH PACIFIC ASSEMBLY LINE

AN ARMY TRUCK is put together somewhere in the southwest Pacific, as U. S. soldiers add a tire to a chassis. Working with ready parts, men in uniform roll a finished product off assembly lines just as they do in Detroit. The Army's "down-under" lines have the sky for a roof, the sun for light. When one operation sets tiresome, there's the yell "Change over," and everybody shifts.

AXIS TROOPS SURRENDER TO TANK CREW IN TUNISIA

HOLDING THEIR HANDS HIGH, the German soldiers pictured at the left seem only too glad to surrender to a British tank crew in Frenj, near Tunis. The photo, which was just received from Cairo, was made shortly before organized Axis forces surrendered all of Tunisia to the Allies.

Nato je vzel nož, počenil k kupu ter se urno lotil dela.

Skušala sem ga napeljati v pogovor:

"Če te le ne bo zeblo, Jernej. Za hip je prejenjal z delom in se otožno zrl vame:

"Ti, zakaj mi pa praviš Jernej?"

"I, zato, ker ti je tako ime. Kako pa ti naj rečem?"

"Drugi mi pravijo Kurent."

"Ker so hudobni. Pameten človek ne bo nikogar obkladal z žaljivimi priimki."

Skomizgnil je z rameni ter se zopet lotil dela.

"Veš, zato mi tako pravijo, ker sem norec."

"Kdo pravi, da si norec, kdo?"

Le bolan si včasih. Bolezni so pa raznovrstne. Eden jo čuti v životu, drugi v nogah, tebi se je pa vtihotapila v glavo. Pa zato še nisi norec, ampak revež, kakor je revež vsak bolnik."

"Revež sem res, toda jaz sem tudi zločinec."

Plaho sem se ozrla vanj, misleč, da ga spet zapuška razum. Toda njegove oči so bile mirne in nenavadno otožne.

"Ti si zločinec? O Jernej, kaj ti še ne pride na misel."

Popravil si je klobuk, ozrl se kvišku in globoko vzdihnil.

"Vidiš, kadar sem pri pameti, bi tako rad povedal komu, kar me tišči tu notri v prsih. Pa ne najdem človeka. Tebi bi razodel vse, prav res da bi ti, ko bi vedel, da znaš molčati. Ali smem zaupati?"

"Le govori, Jernej! Če želiš, da to, kar mi zaupaš, ohranim zase, potem hočem molčati, kot bi mi zaprl usta s trojno ključavnico."

"Dobro, potem, ampak dek-le —"

Zavzdignil je prst ter mi grozeče zažugal.

"Brez skrbi, Jernej! Kar mi poveš, pojde z menoj v grob."

Ogledal se je pazno na vse strani, primaknil se bliže k meni ter začel, ne da bi prejenjal z delom, s pritajenim glasom:

"Veš, to je bilo v onem času, ko sem bil jaz še tak, ko ste drugi ljudje. Bil sem zdrav, vesel, čvrst in pogumen, da bi se šel metat s samim medvedom, če bi bilo treba. Večkrat sem zašel

tja gori k Merkušu — kaj bi taji, hodil sem radi Katre. Rad sem jo imel, zelo rad in tudi ona mene, vsaj zdelo se mi je tako. Ni manjkalo mnogo, da bi začela pripravljati ženitnino, da se ni tedaj priklatil v vas tisti Šibar, naj ga vzame vrag! Še danes se mi krčijo pesti, če se spomnim nanj in

"Jernej, sem mu segla v besedo, 'i kdo vendar je bil in odkod je prišel tisti človek?'"

"Kdo je bil? Postopač in zani-karnež. Dišalo mu je Katrino premoženje, drugega nič. Enkrat se je izdajal za bogatega kupca, drugič za agenta in tretjič zopet za kaj drugega. V resnici je bil pa čisto navaden slepar."

"Ampak Jernej, ti morda veš, kako zlomka, da se je Katra se-znanila z njim?"

"Kako neki! Postopač kakor je bil, se je nekoč iz dolgega časa mimogrede obesil na voz mesarja, ki se je peljal k Merkušu kupovat živino. Gotovo je tedaj zvedel od mesarja, da ima Katra lepo premoženje, in od tedaj je vohal okrog Merkuša, kakor stekel pes. Jaz sem sicer par-krat prav resno vprašal Katro, kaj to pomeni, toda ona mi je rekla, da tudi njej niso ljubi Šibarjevi obiski, a dokler se on dostojno vede in je ne nadleguje z nikakoli ženitno ponudbo, dotlej mu še ne more naravnost pokazati vrat. No, jaz sem po-trpel, čeravno mi je to bilo kaj malo všeč. Kmalu potem pa mi je začel namigavati ta in oni, če sem res čisto slep in če bom še dolgo igral vlogo kučka. Tedaj me je zgrabila jeza. Stopil sem pred Katro in jej rekel odločno:

"Katra, eden mora izostati! Sedaj govori, ali Šibar ali jaz!"

Katra je glasno zaihtela:

"Jernej, kaj vendar misliš? Ne pusti me! Naj se zgodi po tvoji želji. Pri prvi priliki mi zabij-čim, naj ne prestopi več našega praga!"

Jaz sem se pomiril. Katra je dano obljubo izpolnila, kajti kmalu potem ni bilo Šibarja več videti v naši vasi.

Ampak ta sleparski prekanje-nec je hitro zavohal, kdo mu je zastavil pot in prekrizal njegove umazane namere. Pa bi jaz prav nič ne rekel, ko bi bil ta zani-krnež stopil pred me in mi rekel v obraz:

"Jaz in ti ljubiva eno dekle, ona pa ne bo vzela obeh. Uda-riva se zanj!"

Ni bi ne rekel, pravim. Ampak pograbil bi ga kot mlado mačko in mu tako prerahljal njegove grešne kosti, da bi ga za vedno minile skomine laziti okrog Merkuševine. Toda ta strahopetna kukavica ni imela poguma do odkritega boja, pač pa se me je hotel iznebiti na vprav tolovajski način. Ko sem šel nekega večera veselo živiga-je od Merkuša domov, je skočil izza neke vereje za menoj, hoteč me na mestu ubiti. Ko me je z neko železno stvarjo z vso močjo udaril zadaj po gla-vi, sem padel in dobro se še spominjam, ko sem že ležeč na tleh videl in spoznal tega vraga. Nato me je udaril drugič, na kar sem izgubil zavest. Le ču-dno se mi zdi, zakaj me ni pobil do smrti. Moral ga je kdo pre-gnati, ali je pa mislil, da sem že mrtev."

"Torej te je res on. Čuj, Jernej, zakaj ga nisi naznanil so-dišču?"

"Beži, beži, kdo bo pa verjel meni, norcu. Pa tudi radi Katre nisem hotel tega vleči na dan. Gotovo bi imela tudi ona sitno-sti in nepotrebna pota, ljudje bi pa iznova brusili jezike nad njo."

"Ali si po bolezni še kaj hodil k Merkušu?"

"Nikoli več! Po kaj naj bi šel? Če bi me tudi Katra še rada ime-la, ne bi se z njo poročil. Ona rabi moža, ki bi ji bil v pomoč, ne pa v nadlego. Prej že, prej. Po bolezni pa ni bilo več misliti, da bi bil jaz kje za gospodarja. Šibar, ta pošast me je pripravila ob pamet in ob vse."

Tu je Kurent nekoliko preje-njal in nanovo globoko vzdih-nil.

"Katro sem imel takole na skrivaj še vedno toliko rad, da sem ji želel dobrega moža. Še celo smilila se mi je včasih, ker sem slutil, da jo peče vest."

Nekega večera sem se kakor po navadi zarič v seno, hoteč sladko zaspati, a ni šlo. Začela me je tako močno boleti glava, da sem vstal, se za silo oblekel in začel hoditi po vrtu gori in doli, prav tja doli do pota. Noč je bila jasna in mesečna. Kar zagledam človeka, ki se mi hitro bliža po stezici, ki drži tam za vrtovi. Mislim, da mora biti to gotovo kak sosed, ki se je zakasnil po opravkih. Da bi se ne bilo treba razgovarjati, sem stopil za obširno hruškino deblo. Tedaj je švignil mimo mene. Pa kdo je bil — strela božja — ali veš, kdo je bil? Nihče drugi kot Šibar, ta živi vrag! Noge so se mi tresle, ko sem stopil izza de-bla in gledal za njim. Šel je na-

ravnost pod okno Merkuš Katre.

Čudno, da se mi ni tedaj počila že itak vsa razmesar- glava. Da bi jaz kaj takega čakoval od Katre, ne, nikoli! Mora vendar dobro vedeti, da je on tako tolovajsko napade me pahnil v največjo nesrečo vse življenje. O, prav dobro Katra vse to in vendar še ve občuje s tem tolovajem in jalcem. Fej, malovrednica!

Prokleti Šibar, sem se za- naj me pri priči zadene st- z neba, ako ne boš nocoj za- sleparil okrog Merkuša. Na- napraviva račun in ta bo š- šen!

Vedel sem, da se bo vrača- mu čez Savo, zato sem se t- odpravil k mostu. Tam sem- go časa pohajal sem in tja, s- njič sem ga le dočakal. Pri b- mesečini sem ga spoznal s- daleč. Urno sem smuknil- drugi konec mostu in se z- zaobrnil nazaj. Na sredini- stu sem mu prišel nasproti. p- pil sem preden in ga trdo- jel za roke.

"Ali me še poznaš," sem vprašal. "Glej, ti si me ta- napadel zahrbtno in me po- z železnim orodjem, jaz pa- pam praznih rok pred tvoj ob- Sedaj je prišla ura, da podp- va račun!"

Šibarju se je od groze sp- obraz. Skušal je nekaj govo- pa ni mogel na dan z bes- Prijel sem ga trdneje, ga vz- nil od tal ter ga kakor otr- zavihtel čez ograjo. Doli- mostom se je začul glasen- bunk..."

(Dalje prihodnjiti.)

RAZNI MALI OGLASI

Delo za ženske

DELO DOBI SLUŽKINJA v ma- Sanitariumu. Šest dni del- tednu. Plača \$17. 8 ur dela na- Phone Cedarcrest 6017.

DELO DOBE

DEKLETA IN ŽENE

V STAROSTI

17 LET ALI VEČ

NUJNO VOJNO DELO

SKUŠENOST NI POTREB

NAUČIMO VAS MI

LEPA, MODERNA

DELAVNICA

IZVRSTNA PRILIKA ZA

POVOJNO DELO

CHICAGO ELECTRIC

MFG. COMPANY

6333 West 65th Street, Chic-

(Clearing dist.)

MAKE EVERY

PAY DAY

BOND DAY

JOIN THE PAY-ROLL

* SAVINGS PLAN *

BOOKS BY LOUIS ADAMIC

Cradle of Life.....\$2.50

From Many Lands..... 3.50

Grandsons..... 2.50

Laughing in the Jungle... 3.00

My America..... 3.75

Native's Return..... 2.75

Two-Way Passage..... 2.50

What's Your Name?..... 2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue

Chicago, Ill.